

LEHETÜNK MI IS „TEREMTÉSVÉDŐK”?

Mielőtt megkísérelnénk választ keresni, érdemes körüljárni a „teremtésvédelem” fogalmát. Mit takarhat ez a kifejezés? Vannak, akik értetlenül, sőt berzenkedve mondják: „Ugyan már, miért kellene a Teremtést védeni – megvédi az saját magát...” Mások nem utasítják el a fogalmat, hanem keresik mind a Bibliában, mind a közelmúlt egyházi megnyilatkozásaiban a teremtésvédelem korai és mai hiteles forrásait. Ettől mi sem zárkózunk el, de előtte tisztázzuk: a „teremtésvédelem” kifejezés jelentheti a körülvevő világgal kapcsolatos *szemléletünket*, jelentheti *célszerű magatartásunkat, tevékenységünket* és annak *eredményét*.

A teremtésvédelemmel foglalkozók tudják, hogy a világon, hazánkban és szűkebb környezetünkben nem egy olyan problémával nézünk szembe – válság, munkanélküliség, elszegényedés, társadalmi igazságtalanságok, betegségek, stb. –, amelyek szinte mindenkit fenyegethetnek. Emellett az emberiség egyik mai legfontosabb kihívásával is szembesülünk, ez pedig a természeti környezet ember (emberiség) általi károsítása, kizsákmányolása. Egyházi körökben és vallásos közösségekben ezért fogalmazódott meg a „teremtésvédelem” gondolata, filozófiája.

A „teremtésvédelem” gondolatának eredete

Mindenki talán már gyerekkorától felteszi magának (másoknak) a kérdést: hogyan keletkezett, miből jött létre a bennünket körülvevő világ, a lakóhelyünk, a hegyek, madarak, folyók, csillagok? Hogyan és honnan keletkezett? Mi a „végtelen” vagy „örökké”? Miért születünk? Mi dolgunk itt a földi világban?

Igen, ezek az ember örök nagy kérdései, amire még a mai modern tudományok, a tudós filozófusok sem találják a kielégítő választ. A világ eredetére és az ember e világi feladatára a választ számunkra a zsidó-keresztény vallás adja meg. Hívő keresztény ember számára a világot, az Univerzumot, az embert a Mindenható teremtette. Az Ószövetségben a következőket találjuk:

„Kezdetben teremtette Isten a mennyet és a földet.” (Zsolt 121,2 Zsolt 146,6 Jer 10,12 Zsid 11,3)

„Isten megáldotta őket és ezt mondta nekik Isten: Szaporodjatok, sokasodjatok, töltsétek be és hódítsátok meg a földet...” (Zsolt 8,7-9 Zsolt 115,16)

„Azután ezt mondta Isten: Nektek adok az egész föld színén minden maghozó növényt, és minden fát, amelynek maghozó gyümölcse van: mindez legyen a ti eledetelek... És látta Isten, hogy minden, amit alkotott, igen jó.” (Ter 6,5)

Ezek a bibliai mondatokba foglalt kijelentések „irodalmi mércével” mérve is gyönyörűek, nyugalmat és ünnepélyességet sugároznak. Túl ezen a kereszténység és a judaizmus számára is jelzik az egy Isten által teremtett világ, a teremtés igazságát. Ezzel a Világegyetem, a Föld, a Természet és az ember kitüntetett értéket kapott, hiszen „... látta Isten, hogy...igen jó.”

Ismét idézve az Ószövetségből a talán legfontosabbat: később az Úr az embert megáldotta, majd *„Az Édenbe helyezte őt, hogy művelje és őrizze azt.”* (Ter 2,15) Ezekből a bibliai idézetekből kiolvasható egy igen fontos üzenet, mégpedig az, hogy az ember a földön a Teremtő „képviselője” ugyan, de a teremtett világnak (ebben a Földbolygónak) *nem önkényes ura*, így a földi természetnek sem. Üzenete az, hogy a Teremtőtől kapott feladat nem a föld kincseinek felelőtlen kiaknázása, kíméletlen pusztítása, hanem az, hogy a természetet az ember *őrizze meg és fejlessze...* (Magyar Katolikus Püspöki Konferencia „Felelősségünk a teremtett világért” c. körlevele, 2008. alapján, 44.o).

Miért kell „védeni” a teremtett világot?

Vajon miért esik szó „felelőtlen kiaknázásról, kíméletlen pusztításról”? Azért, mert az utóbbi 100 esztendőben, még inkább a 20. század közepe utáni évtizedekben jelentős változás következett be a fejlett nyugati országok műszaki-gazdasági viszonyaiban. A II. világháború után hatalmas lendülettel meredek gazdasági növekedés kezdődött a nyugati féltekén, kialakultak a „jóléti és fogyasztói társadalmak”. A világon *fogyasztásra fordított kiadások* az 1970. évi 2463 milliárd dollárról 2011. évre 53162 milliárd dollárra rúgtak, ami 41 év alatt *több mint 21-szeres növekedést jelentett*. Ennek nagyobb hányada a *nyugati országokban* valósult meg, kisebb hányada pedig főként *nyugati hatásra* a kevésbé tehetős régiókban. Ennek egyik oka az, hogy az *emberiség lélekszáma* a 20. század közepétől 2,5 milliárdról mára már 7,1 milliárdra nőtt, egyidejűleg a világon az *egy főre eső fogyasztás* az 1970. évi kb. 650 dollárról 2011-re mintegy 7800 dollárra növekedet, ami 12-szeres növekedés. A meredeken növekvő fogyasztás megsokszorozta az iparból, városokból, közlekedésből származó környezetszennyezést. Ennek tudható be, hogy a Földön mára ritka kivételektől eltekintve, szinte mindenütt felfedezhető a levegő, a vizek, a termőtalaj, az élőhelyek szennyeződése. Emellett a növekvő gazdaságok energia- és nyersanyagigénye, kitermelő tevékenysége (nyersolaj, vasérc, gabonafélék stb.) oda vezetett, hogy fokozatosan csökkent a mezőgazdasági termőterületek produktivitása és már látható az egyik legfontosabb energiahordozó, a nyersolaj készleteinek fogyatkozása.

Igaz, vannak még közvetlen emberi hatásoktól nem zavart, védett területek (rezervátumok, nemzeti parkok stb.), ezek területe és így hatásuk azonban eltörpül (a Föld felületének csupán 0,0046 ezreléke). Míg a szennyezés és erőforrás kitermelés a Földön globális, addig a természetvédelem és a sikeres környezetvédelmi akciók inkább korlátozott területeken, helyi szinten érvényesülnek. Sajnos az egyre sokasodó és mind veszélyesebb természeti károkat a civilszervezetek, az államok, a nemzetközi intézmények eddig nem voltak képesek megfékezni. Jól mutatja ezt az éghajlatváltozás gyorsuló jelensége is. A közelmúlt rendkívüli többletkiadásokat okozó hőségrekordjai, egyre tartósabb szárazságai, a hirtelen lezúduló esők és árvizek, a tengerszint emelkedése kivédhetetlen veszteségeket okoznak. Ennek ellenére a legmagasabb nemzeti és nemzetközi fórumokon mégsem tudtak olyan döntéseket hozni, ami valóban fékezné az egyre drasztikusabbá váló éghajlatváltozást. A fentiekből kitűnik, hogy rövid évtizedeken belül az *emberiség fennmaradásának érdekében* kell a teremtett anyagi világot éppen az ember okozta mértéktelen terhelésektől védeni.

A feladat azért sem könnyű, hiszen ma a gazdag régiókban az ott élő népek között meggyökeresedni látszik, a világ többi részén pedig az anyagi lehetőségek korlátaiban belül terjedőben van az anyagias, a pénzközpontú, a kényelmet, a magamutogatást minden határon túl szolgáló fogyasztás. E mögött a világjelenség mögött még egy hatalmas erő áll. Ez a mára mindent átszövő, globális ipari, kereskedelmi, pénzügyi csoportok hatalma. Ezek egyértelmű érdeke a jelenlegi világgazdasági rendszer működésben tartása. Másfelől ugyanebben érdekeltek azok a feltörekvő gazdasági régiók népei (Kína, India, Brazília stb.) is, amelyek már szeretnék elérni a bővebb fogyasztás lehetőségét.

Magától értetődő, hogy az ember a természetből él, de abban korábban soha ilyen nagymértékű beavatkozásokat nem folytatott. *A szerzés, a birtokba vétel és a birtokolt javak állandó gyarapításának égető vágya szintén ősi emberi tulajdonság.* Az anyagi javak gyarapításának van egy ésszerű határa, amit azonban legtöbb jómódú embertársunk figyelembe sem vesz. A gazdagsággal járó kapzsiságra, a bűnös úton is folytatható vagyonszerzésre utalva mondta Jézus: „*Mert könnyebb a tevének a tű fokán átmenni, hogynem a gazdagnak az Isten országába bejutni.*”(Mt 19,24)

A „teremtésvédelem” filozófiája

A fentiekben jelzett káros természeti környezeti hatásai láttán annak fenyegetése már a 20. század utolsó évtizedeitől, mint „ökológiai probléma” kezdett ismertté válni. A keresztény és keresztényen egyházak ideje korán megértették az ökológiai problémát. Első jelentősebb megnyilvánulása egy találkozó, a Terra Mater Nemzetközi Konferencia létrejötte volt 1982 szeptemberében, az olaszországi Gubbióban. Az időpont és a helyszín nem véletlen, ekkor ünnepelték Assisi Szt. Ferenc születésének 800. évfordulóját. A konferencia zárónyilatkozata leszögezi: *„Újra kell értelmeznünk a fejlődésről alkotott fogalmainkat, hogy az anyagi javak felhalmozása vagy a politikai hatalom helyett az élet minőségének javítását jelentse.”* A konferencia a konkrét tennivalók tekintetében kiemeli a döntéshozatali mechanizmusok, a média, az oktatás, az egyházak rendkívüli szerepét, a politika és a civil szervezetek felelősségét. (Jávor B.) A kereszténység ökológiai küldetése, 2006.) A római katolikus és az ortodox egyházak, valamint a Pápai Tudományos Akadémia részéről már 1987-ben egyértelmű buzditások hangzottak el a környezetvédelem hetén a környezet óvására. Ezután boldog II. János Pál pápának a Béke Világnapja alkalmából 1990. január 1-jén elhangzott üzenete pedig így szólt: *„A modern társadalom nem lesz képes megoldást találni az ökológiai válságra, hacsak komolyan át nem gondolja egész életformáját... A környezetvédelem morális kérdés.”* Másutt a moralitás elsődleges jelentőségéről ez olvasható: *„Minden emberben adva van a felemelkedés képessége ...az erkölcsiség kialakítása egyet jelent az ember önmegvalósításával...az önkifejtés kemény küzdelemmel jár, melyben az győz, aki személyes kapcsolatban él Istennel... embertársával, mint felebarátjával, tiszteli az erkölcsi értékeket és azok megvalósítását kötelességének tartja...”* (Dr. Erdő János: Jézus erkölcsi tanítása, 2013.)

A teremtésvédelem filozófiája ugyanakkor korántsem a világi (állami, hivatalos, szaktudományos) környezet- és természetvédelem egyszerű egyházi „tükörképe”, mivel létezik azonban a földi természet óvásának egy sokkal mélyebb értelmű indoka is. A természetből ne csak azt értékeljük, ami az emberek számára hasznosítható és létfontosságú, hanem lássuk meg bennük az isteni bölcsesség és szépség tükröződését is. *Minden létezőnek Isten „nyomaként” (vestigium Dei) önértéke van* – hirdetik a keresztény egyházak, de hasonló felfogást tükröz a legtöbb keleti vallás is. A teremtésvédelem tanítása a természethez tisztelettel és szeretettel közelít, hiszen az a Teremtő csodálatos műve.

Fent említettük, magától értetődő, hogy a növekvő létszámú emberiség a természetből él - hiszen egyfelől maga is természeti (biológiai) lény, másfelől ugyan honnét venne életben maradásához, tovább haladásához energiát, anyagot, területet. A természet igénybe vétele, erőforrásainak használata a Biblia szerint is indokolt és jogos, hiszen olvasható az isteni kijelentés: *„Nektek adok az egész föld színén minden maghozó növényt, és minden fát, amelynek maghozó gyümölcse van: mindez legyen a ti eledeletek...”* Csakhogy ez nem jelentheti azt, hogy amit „eledelül kapunk”, azt pusztítást hátra hagyva vegyük magunkhoz... Valamint nem jelentheti azt, hogy mohóságunkban többet vegyünk ki a közös forrásokból, mint amennyire valóban szükségünk van. Itt két, mélyen bennünk gyökerező reflexszerű magatartásról van szó, amelyek következménye a szennyeződő környezet és a természeti erőforrások fenyegető megfogyatkozása. Ez a két magatartás a széles értelemben vett szemetelés, másrészt az a téves elképzelés, hogy a természettől bármit, bármilyen mennyiségben jogunk van büntetlenül elvenni. Ezeket a mára elavult a beidegződéseket az ember a korábbi évezredekben, évszázadokból (amikor még nem volt „hulladék probléma” és a természeti kincsek bőségben álltak rendelkezésre) magától értetődő megszokásként hozta magával. A probléma forrása így bennünk, a tudatunkban és a lelkünkben található: tévképzetek formájában. A *„kidobom, ha már nem kell és megszerzek minden újat, amit csak lehet”* mára az emberi viselkedés alapvetően téves, kártékony formájává vált. Az alapvető

ellentmondás abban áll, hogy a 20. században az ember a tudományok és a technika robbanásszerű fejlődésétől annyira megszédült, hogy elvesztette helyes ítélőképességét és erkölcsi tartását az új, igen hatékony, de kockázatos „mellékhatásokkal” járó technológiák alkalmazásával kapcsolatban.

Mit tehetünk?

Mit tehetünk? Mondjunk le a modern világ számos lehetőségéről (háztartási gépek, elektromos vagy benzin meghajtású szerszámok, gépkocsi, elektronika, okostelefon és még ki tudja, mennyi kíváncsi, azonnal elérhető „kütyü”) csak azért, mert a természet forrásai kifogyóban van? *Nem erről van szó, senkitől sem, főként fiatal emberektől nem lehet puritán életmódot elvárni. Szó sem lehet technika ellenességéről!*

Az 1960-as években a nyugati országokban kialakult egy új világszemlélet és életforma, képviselői a „kulturális kreatívok”. Filozófiájuk és magatartásuk lényege: látva a „túlfejlettségéből” fakadó problémákat, kialakították a felelősségvállalást a saját „kisvilágukért” az „önkéntes egyszerűség” gyakorlatával. Az „önkéntes egyszerűség” a belátás, a felelősségvállalás egy formája, „*a megtehetném, de nem teszem, megvehetném, de nem veszem*” attitűdje. (Murányi Gordon: „Világvége vagy kreatív jövő – kulturális kreatívok” 2009 alapján). Valami hasonlót céloz a magyarországi „tudatos vásárlás” mozgalma, amely az önellátásra törekvés, az egészséges életmód érdekében ma már szerencsére egyre több ragyogó ötlettel áll elő (ajánlható weblapjuk a <http://tudatosvasarlo.hu>).

Emellett hazánkban is tudatosan, egyben lelkileg fel kell készülni arra, hogy se a mai nemzedékek, se az utánunk következők nem élhetik meg azt a fajta „jóléti társadalmat”, amit a fejlett nyugati országok már elértek (egyesek már túl is léptek azon). Szolgáljon megnyugtatóan az a bizonyított tény, hogy bizonyos *határon felül az anyagi jólét nem tesz boldogabbá*, mint a szerény életszínvonal. Törekszünk-e arra, hogy a modern kor adta lehetőségeket előbb alaposan gondoljuk át és csak azt vegyük igénybe, amire *valóban szükségünk van?* A technikai újdonságok használatba vételénél legfontosabb *a helyes arányok* eltalálása: ami tényleg praktikus és szükséges, az helyes - de ami túl bonyolult fölösleges paraméterekkel, már luxusszolgáltatásokkal kínálja magát, azt el kell utasítani. Ha *átgondoljuk életmódunkat*, találunk-e benne olyan elfoglaltságot, örömforrást, ami csak szerényen járul hozzá az anyag és energiafogyasztáshoz?

Minden bizonnyal számos lehetőség adódik arra, hogy újabb eszközök újabb birtokba vétele nélkül is kellemesen és igen hasznosan töltsük el szabadidőnket. Ne feledjük, hogy az emberiség hatalmas, egy emberi élet során áttekinthetetlen kultúr-kincsét halmozott fel. Gondoljunk a barlangrajzoktól a sumérokon, ógörögökön, a kínai korai császárságokon keresztül az azték birodalmon át a Kölni Dómgig, az első kőtáblába vésett rovásírásoktól a civilizációkon átívelő irodalmi, képzőművészeti alkotásokig mindarra, ami ma már könnyen és gyorsan megismerhető, akár az informatika útján is. Kimeríthetetlen tárház, ami szellemünket megmozgatja, tudásunkat bővíti, lelkünket felfrissíti.

Tanuljunk nyelveket, ne csak „konyhanyelv” szintjén, ezen keresztül *ismerjük meg a világ sokszínűségét*, érdekességeit, szépségeit. Sportoljunk rendszeresen, *járjuk a természetet*, alakítsunk ehhez kellemes közösséget. Derítsük fel, *kik járnak élen* a gyakorlati „zöld életvitelben” - még ha nem is feltétlenül egyházi keretekben, ott van pl. a Galgahévízi GALGAFARM, emellett még jó néhány hazai ökofalu. Nézzük át azoknak a *civiliszervezeteknek weboldalait*, amelyek jó néhány ügyes tanácsot adhatnak a zöld életmódhoz. Közelebb kerülhetünk a *teremtésvédelem filozófiájának* és gyakorlati, személyes

megvalósításának mélyebb, praktikus megismeréséhez, ha a következő weboldalakat is áttekintjük:

<http://www.teremtésvedelem.hu/> - <http://www.ararat.lutheran.hu> - <http://okogyuli.blog.hu>

A rendkívül gazdag világi és egyházi művészet felfedezésén, élvezetén túl elérhető egy még ennél is magasabb rendű lehetőség. Ez a következő. Az *ember tényleges fejlődése - evolúciója - a szellemi-lelki-spirituális dimenziókban zajlik*, ez jelenti a teremtésvédelemben történő legmagasabb szintű részvételt. Lehet, hogy a tudomány és a technika nap mint nap újabb eredményekkel lep meg minket - de az ember valamennyi szellemi, elsősorban *erkölcsi képességével* a technika fölött áll. Az *emberi fejlődés alapvető területe* ezért az egyén, a közösségek számára az *erkölcsös életvitel kialakítása*, követése. Lépünk tovább.

Az erkölcsös, lelkiileg „összerendezett” személy előbb-utóbb eljut a természetfelettivel létesíthető kapcsolat kereséséhez. A spiritualitással kialakítható közvetlen kapcsolat keresése már önmagában is csodálatos élmény. Reménnyel tölt el és örömet ad. Hogy elérjük, erős vágyat és bensőnkben végzett tudatos, akaratú munkálkodást feltételez. Ez azonban még mindig nem elegendő. Át kell éreznünk az élet, a *világ teljességét*, azt az érzést, amikor kilépve mindennapi dolgaink és környezetünk közegéből „lelki szemünkkel” képesek vagyunk egyszerre látni magunkat, lakhelyünket, a Földet, a világűr végtelenségét és megsejteni Őt, a Teremtőt... Ezzel is erősíthetjük hitünket, lelki életünk fő energiaforrását. Jézus a hitről mondta: „... *Bizony mondom néktek, ha csak akkora hitetek is lesz, mint a mustármag... nem lesz nektek semmi sem lehetetlen.*” A spiritualitás megközelítésének útján juthatunk legközelebb az ember számára a Teremtő által evilági létünkre kiszabott célkitűzéséhez. Ez egyben a teremtésvédelemben történő részvételünk legmagasabb rendű, legteljesebb és leginkább tiszteletre méltó formája.

Meditáció? Ima? Igen, ha az egyben kérés a Mindenható felé, hogy segítsen bennünket az evilági, a teremtésvédelemben történő áldozatkész, másokkal együtt folytatható munkálkodáshoz. Jézus azt mondja: „... *ha imádkoztok és könyörögtök valamiért, higgyétek, hogy megkapjátok és akkor valóban teljesül kérésetek...*” Hinni kell, bizonyosnak kell lenni abban, hogy a személyes akarat, a közös remény képes előmozdítani a teremtett világ védelmét. A teremtésvédelmet. Mivel arra igen nagy szükség van... Az a hívő ember képes a teremtésvédelem szellemében - de akár a világi (állami, szakmai) környezet- és természetvédelem - elvárásai szerint dönteni, aki megérti és hiszi, hogy „*Az Isten képmására teremtett ember... parancsot kapott, hogy a földet és mindent, ami rajta van, hatalma alá vetve, igazságban és szentségben kormányozza...*”(Gaudium et spes 34). Az anyagiaktól, a pénzközpontú életszemlélettől, a „túlfogyasztástól” végül is az tud igazán *elszakadni*, akiben ott él a tudat, hogy a Mindenható „... a teremtett világot és benne az embert az általa meghatározott *természetfeletti cél felé vezeti*”. (Magyar Katolikus Lexikon, Gondviselés).

Az igény a spiritualitásra, majd annak megélése a legtisztább, legeredményesebb út a földi forrásokkal pazarló és felelőtlenül bánó fogyasztói életviteltől való eltávolodáshoz. Egy üzletember megkérdezte a mestert: „Hogyan segíthet a spiritualitás egy olyan világi emberen, mint amilyen én vagyok?” A mester azt felelte: „Segít, hogy többet birtokolj.” „De hogyan?” – kérdezte a másik. „*Megtanít arra, hogy kevesebbre vágyj*”. (Egy 1987-ben elhunyt indiai jezsuita szerzetestől vett idézet) A kevesebb, néha több...